

Bankruptcy – the consequence of defective bank management

Falimentul - consecința unui management bancar defectuos

Lecturer DRIGĂ Imola, Ph.D.
University from Petroșani, Romania
e-mail: imola.driga@gmail.com
Lecturer NIȚĂ Dorina, Ph.D.
University from Petroșani, Romania
e-mail: dorinamagda@yahoo.com

Abstract

Bank failure is the result of a defective management in banking leading the bank to a stage of bankruptcy, which means that the insolvent bank is going to be closed by the banking authority. In general, the banking sector is viewed as more vulnerable to contagion than other industries since banks are viewed as more susceptible to failures. Thus, the paper addresses the issue of bank insolvency as an extreme consequence of materialized risks, resulting in a payment disability for the bank. The paper presents the causes and consequences of bankruptcy and analysis the situation of bankruptcies in the Romanian banking system which was confronted with a number of bankruptcies beginning with 1994 and involving several significant financial institutions

Keywords: *insolvency risk, bank failures, systemic risk, bank regulation*

Rezumat

Eșecul unei bănci este rezultatul unui management bancar defectuos, ducând banca în stare de faliment, ceea ce înseamnă că banca insolvabilă va fi închisă de către autoritatea bancară. În general, sectorul bancar este privit ca fiind mai vulnerabil la efectul de contagiune decât alte sectoare deoarece sunt considerate ca fiind mult mai sensibile la eșecuri. Astfel, lucrarea abordează problematica falimentului bancar, ca o consecință extremă a apariției și realizării riscurilor în activitatea bancară, determinând intrarea băncii în incapacitate de plată. Lucrarea prezintă cauzele și consecințele falimentului bancar și realizează o analiză a situației falimentelor din sistemul bancar românesc care s-a confruntat cu o serie de falimente începând cu anul 1994, implicând o serie de instituții financiare.

Cuvinte-cheie: *riscul de insolvabilitate, falimentul bancar, riscul sistemic, reglementări bancare*

JEL Classification: G21, G14, E58, F34

Introducere

Necesitatea managementului riscului într-o afacere este determinată de caracteristicile vieții economice, și anume de tendința de creștere a riscurilor, datorită accelerării progresului tehnologic, interdependenței activităților și transformărilor sociale și de nevoia crescândă de securitate a organizațiilor (Ciocoiu & Neicu, 2007). Producerea riscurilor în activitatea bancară, ca rezultat al unui management bancar defectuos, determină reducerea profitului bancar și, în ultimă instanță, ieșirea din afaceri a băncii prin faliment. Falimentul bancar constituie, prin urmare, o expresie a lipsei de abilitate a managementului unei instituții bancare, fiind principala afirmare a riscului asigurat și a cărui eventualitate este avută în vedere la constituirea și dimensionarea fondului de asigurare.

Falimentul bancar presupune închiderea băncii insolubile de către organele de supraveghere bancară abilitate. Noțiunea de faliment bancar trebuie abordată în strânsă corelație cu conceptele de insolabilitate, incapacitate de plată, risc de insolabilitate. Insolabilitatea reprezintă acea stare a instituției bancare aflate în una dintre următoarele situații: incapacitatea vădită de plată a datoriilor exigibile cu disponibilitățile bănești; scăderea sub 2% a indicatorului de solvabilitate a instituției de credit; retragerea autorizației de funcționare a instituției de credit, ca urmare a imposibilității de redresare financiară a unei instituții de credit aflate în administrare specială (O.G. nr.10/2004).

Astfel, o bancă este insolubilă atunci când valoarea obligațiilor sale este mai mare decât valoarea realizabilă a activelor sale și situația netă este negativă. O bancă este ilichidă când nu este în măsură să facă față obligațiilor sale scadente. Instituțiile bancare pot înregistra pierderi mult mai mari decât capitalul lor (insolvabilitate tehnică), putând rămâne lichide atâta timp cât fluxurile lor nete de trezorerie sunt pozitive. De fapt, falimentul bancar reprezintă consecința materializării riscului de insolabilitate care exprimă probabilitatea ca fondurile proprii ale băncii să fie insuficiente pentru a acoperi pierderile rezultate din activitatea curentă, instituția bancară ajungând în incapacitate de plată.

Cauzele falimentului bancar

Cauzele care pot duce la falimentul bancar sunt multiple, sistemele bancare fiind puse adeseori în situația de a face față unor politici macroeconomice sau sectoriale nefundamentate și ineficiente promovate de autorități care nu au avut în vedere evoluțiile economice și financiare externe, segmentul de piață extern, precum și nivelul pieței interne și capacitatea ei de absorbție. Principalele deficiențe în funcționarea sistemelor bancare naționale privesc rigiditatea în orientarea activității și capacitatea limitată de adaptare rapidă la cerințele clienților, desfășurarea unor activități cu o prudență redusă, ponderea sporită a creditelor

neperformante acordate unor clienți din rațiuni politice, unor acționari neloiali, unor afaceriști corupți sau datorate unui management defectuos (Berea & Berea, 1999). Toate acestea pot determina grave probleme de lichiditate și solvabilitate instituțiilor bancare, cu efecte dezastruoase asupra întregului sistem bancar.

Falimentul bancar, consecință extremă a riscului de insolvabilitate, este strâns legat de activitatea de creditare deoarece creditele au cea mai mare pondere în totalul activelor bancare, iar nerespectarea contractului de credit de către clientul debitor poate aduce băncii o pierdere definitivă de capital, afectând solvabilitatea acesteia. Din cele mai vechi timpuri, falimentul bancar a fost legat de riscul de credit, așa cum arată cazul bancherilor Bardi din Florența din secolul al XIV-lea, direct afectați de insolvabilitatea regelui Eduard al III-lea al Angliei. Mai târziu, cauzele s-au diversificat, riscul de credit rămânând însă preponderent.

Pe măsura creșterii rolului băncilor în cadrul economiei, falimentele bancare au devenit tot mai numeroase. Un moment important în evoluția instituțiilor bancare l-a reprezentat criza economică din anii 1929-1933 care s-a manifestat în toate țările dezvoltate, dar a avut efecte devastatoare în SUA unde 36% din instituțiile bancare au fost declarate în stare de faliment, pierderile produse depășind 2,5 miliarde dolari cu efecte negative asupra întregii economii. Ca urmare, au fost introduse reglementări mai severe privind autorizarea băncilor care să acționeze în direcția protejării deponenților. Se apreciază că principalele cauze care au determinat falimentele bancare din perioada respectivă au fost slaba calitate a portofoliului de credite și plasamentele neinspirate pe piața hârtiilor de valoare.

Riscul de credit s-a dovedit și mai târziu ca fiind cel mai periculos, un studiu al falimentelor bancare efectuat în Anglia demonstrând că din cele 62 de bănci existente înainte de anul 1984 și care au intrat în stare de faliment în perioada 1989-1992, în 58 de cazuri creditele neperformante au fost factorul dominant. Efecte negative similare s-au înregistrat în toată lumea din SUA în Japonia, Australia, Noua Zeelandă, țările scandinave, Franța și Germania unde bancă privată Schroder, Munchmeyer, Hengst a ajuns în impas în anul 1983 ca urmare a acordării unui credit de circa 8 ori capitalul propriu pentru grupul de construcții de mașini IBH.

Criza bancară din Statele Unite, începută în vara anului 2007 și care s-a amplificat în anii următori, a avut la bază numărul mare al creditelor ipotecare nerambursate de către debitori, ceea ce a determinat în lanț falimentul unui număr însemnat de instituții bancare, generalizându-se într-o creiză financiară globală. De exemplu, Falimentul Washington Mutual din 25 septembrie 2008 este cel mai răsunător eșec al unei bănci comerciale americane, activele acesteia fiind estimate la 307 miliarde dolari, ceea ce înseamnă de aproape două ori mai mult decât valoarea cumulată a următoarelor cinci instituții din topul celor mai mari falimente bancare din SUA începând cu anul 1934 (Chari & Christiano & Kehoe, 2008).

De fapt, în literatura de specialitate se consideră că factorii principali care conduc la starea de faliment a unei bănci sunt pierderile semnificative înregistrate

din activitatea de creditare care, la rândul lor, determină lipsa de lichiditate. Pierderile din credite pot duce la faliment în condițiile în care deponenții, percepend riscul instituției, solicită restituirea fondurilor.

Consecințele falimentului în activitatea bancară

Pornind de la particularitățile activității bancare și efectele deosebit de negative generate de falimentul bancar, se poate spune că industria bancară este unică, iar asigurarea unui sistem bancar sănătos necesită mai multe intervenții cu caracter reglator. Numeroase măsuri au fost inițiate cu scopul de a îmbunătăți stabilitatea sistemului bancar, asigurând pentru instituțiile bancare o combinație optimă între disciplina oficială și cea de piață. De asemenea, un punct de vedere larg răspândit este acela conform căruia disciplina oficială, implementată prin supraveghere și reglementare, ar trebui direcționată, în ultimă instanță, spre asigurarea stabilității întregului sistem bancar (Elsinger & Lehar & Summer, 2004).

În general, sectorul bancar este privit ca fiind mult mai vulnerabil la efectul de contagiune al falimentului unei societăți din sistem ca oricare alt sector, dat fiind faptul că activitatea bancară este considerată foarte riscantă și, prin urmare, predispusă la eșec (Hart, 1999). Din această perspectivă, pentru a identifica *consecințele* pe care le generează falimentul bancar, trebuie abordate, mai întâi, motivele pentru care băncile sunt considerate instituții speciale. O primă rațiune rezidă în structura financiară a unei bănci, având în vedere scadența diferită a principalelor elemente de activ și pasiv. În timp ce majoritatea depozitelor bancare sunt constituite pe termen scurt, creditele acordate pot fi adeseori pe termen mediu și lung. Această neconcordanță, specifică activității bancare, dintre volumul și scadența resurselor și plasamentelor face ca banca să fie vulnerabilă la retragerile masive de disponibilități din partea deponenților, expunându-se la riscul de lichiditate.

De aici rezultă o altă particularitate a activității bancare, și anume dependența de câștigarea și menținerea încrederii deponenților. Pierderea încrederii clienților are efecte negative asupra băncii pentru că generează un val masiv de solicitări de retragere a depozitelor, afectând solvabilitatea și stabilitatea băncii. Dacă mulți clienți procedează simultan în acest mod, băncile nu vor mai putea restitui sumele tuturor solicitanților, intrând în incapacitate de plată. În plus, există o strânsă conexiune între băncile din sistem prin expunerea directă în cadrul pieței monetare interbancare și a sistemului de plăți, astfel încât problemele financiare cu care se confruntă una sau mai multe bănci afectează și celelalte instituții din sistem. Astfel, orice evoluție negativă a unei bănci se transmite prin contagiune cu mare rapiditate în întregul sistem. În condiții de incertitudine la nivel macroeconomic, valoarea de piață a băncilor este dependentă de variabile pe care nu le pot controla (rata dobânzii pe piața monetară, prețul activelor), apărând astfel greutăți în a distinge băncile insolubile de cele solvabile (Schüler, 2003).

O prăbușire la scară largă a băncilor duce la costuri economice și sociale imense. Crizele bancare au demonstrat nu numai faptul că băncile își asumă adesea riscuri excesive, dar și faptul că modul de asumare a acestor riscuri diferă de la o instituție la alta (Hoggarth & Reidhill & Sinclair, 2004). Unele bănci se angajează în operațiuni riscante care depășesc nivelul capitalului necesar pentru a acoperii pierderile rezultate ca urmare a materializării în întregime a riscurilor asumate. În acest caz, respectivele bănci necesită intervenție din partea autorității bancare sau trebuie chiar să fie închise. Alte bănci sunt mai prudente, având capacitatea să facă față unei crize din sistemul bancar.

Necesitatea cunoașterii, reducerii și eliminării riscurilor bancare decurge din rolul pe care îl joacă băncile în economie, cunoscut fiind faptul că situația economică și financiară a agenților economici și persoanelor fizice sunt strâns legate de sistemul bancar, orice destabilizare în cadrul acestuia putând provoca multiple fenomene de criză în întreaga economie națională (Schröder & Schüler, 2003). Dereglările din activitatea unei bănci prezintă un puternic pericol de contagiune. Falimentul unei bănci generează grave repercusiuni în întregul sistem, având ca primă reacție scăderea credibilității sectorului bancar. Prima consecință a falimentului bancar o reprezintă pierderile financiare mari suportate de creditorii băncii intrate în stare de faliment, urmată de întreruperea sistemului de plăți datorită faptului că o parte din rețeaua bancară va înceta să opereze.

Mult mai gravă este situația în care are loc prăbușirea în același timp a mai multor societăți din sistemul bancar, dat fiind faptul că băncile sunt elementul central al sistemului de plăți, iar clienții lor își onorează obligațiile bănești prin intermediul sistemului bancar, iar falimentul mai multor instituții de credit poate genera un gol în urma căruia întreaga societate are de suferit.

O altă consecință negativă a falimentului bancar constă în pierderea încrederii publicului în serviciile bancare, ca mijloc de investiție, determinând importante mutații în structura consumului și destinația economiilor. Asemenea modificări structurale au în vedere:

- orientarea economiilor bănești către investiții neproductive (achiziționarea de obiecte de artă, aur etc.);
- acordarea din economii a unor credite către public, ceea ce constituie o amenințare a atribuțiilor de intermediere financiară a băncilor, determină scăderea rentabilității acestora, periclitând stabilitatea lor;
- migrarea economiilor în afara granițelor țării unde ar putea exista șansa unei investiții mai sigure;
- achiziționarea de proprietăți imobiliare sau titluri de valoare.

Prin urmare, falimentul bancar poate genera implicații grave asupra agregatelor monetare, cu toate efectele negative care decurg dintr-o asemenea situație, deteriorarea imaginii băncilor ducând la pierderea controlului monetar.

Alături de consecințele directe și vizibile, arătate mai sus, falimentul bancar provoacă o serie de consecințe indirecte, mai puțin perceptibile, concretizate în afectarea lichidității, rentabilității și solvabilității celorlalți participanți pe piață,

cea ce conduce la reducerea credibilității și capacității acestora de a se confrunta cu probleme deosebite. Odată cu abordarea poziției băncii în sistem, problematica riscului și falimentului se mută de la nivelul instituției sau al unor relații bilaterale, la nivelul ansamblului de relații existent în cadrul sistemului bancar, apărând astfel riscul sistemic generat de interacțiunea unei multitudini de factori politici, economici și sociali, manifestându-se ca o realitate complexă care afectează orice economie. Riscul sistemic reprezintă probabilitatea ca dificultățile financiare apărute la o bancă, care determină creșterea posibilității de intrare în stare de faliment, să genereze efecte negative asupra întregului sistem bancar. Fără nici o îndoială, riscul sistemic poate apărea în sectorul bancar, ca de altfel în toate componentele sectorului financiar (Acharya, 2001).

De fapt, băncile sunt privite ca fiind sursa riscului sistemic datorită rolului lor central în cadrul sistemului de plăți și în alocarea resurselor financiare, la care se adaugă și fragilitatea structurii lor financiare, băncile dispunând, în general, de pasive relativ pe termen scurt sub forma depozitelor și de active relativ ilichide sub forma creditelor acordate agenților economici pe termen mediu și lung. O criză financiară poate fi considerată sistemică dacă mai multe bănci intră în stare de faliment în același timp sau dacă falimentul unei bănci se propagă prin contagiune determinând falimentul mai multor instituții din sistem (Schüler, 2002). Costul economic și social al unei asemenea crize este substanțial, astfel încât scopul reglementărilor prudențiale din domeniul bancar ar trebui să fie asigurarea unei stabilități a sistemului bancar ca întreg și a băncilor individuale ca părți componente ale acestui sistem.

Principala provocare constă în stabilirea celor două surse ale riscului sistemic. Mai întâi, băncile pot avea expuneri corelate și un șoc economic advers poate determina multiple falimente bancare în mod simultan. Apoi, riscul sistemic poate surveni ca urmare a efectului de contagiune determinat de falimentul unei bănci care vizează două direcții, și anume: cea de expunere reală din cadrul pieței interbancare și sistemului de plăți și direcția informațională ce constă în faptul că vestea rea cu privire la starea unei bănci cu probleme se răspândește cu rapiditate, publicul trăgând concluzia că și celelalte bănci din sistem se confruntă cu dificultăți similare.

Insolvabilitatea unei bănci determină o reacție în lanț în cadrul sistemului determinând și falimentul altor bănci prin producerea a ceea ce în literatura de specialitate este cunoscut sub numele de „efectul de domino”. Colapsul sistemului bancar duce la falimentul întregii economii naționale.

Efectul de domino se produce prin trei mecanisme care arată modul de propagare a dificultăților financiare ca urmare a falimentului unei bănci (Laeven, 2004):

- deponenții, fie ei persoane fizice, agenți economici, bănci sau alte instituții, care și-au plasat disponibilitățile bănești în banca intrată în stare de faliment, își pierd parțial sau total sumele de bani depuse, ceea ce le va afecta lichiditatea sau chiar rentabilitatea; pierderile suportate de acești clienți ai băncii

falimentare vor determina sporirea vulnerabilității lor la șocurile economice imediate sau viitoare;

- clienții care și-au completat disponibilitățile bănești prin credite, vor fi de asemenea afectați de falimentul băncii; este vorba de acele credite ipotecare pentru care debitorul a garantat prin ipotecarea activelor sale de valori însemnate care, fiind oferite drept garanție, nu pot fi scoase de sub incidența ipotecii înainte de achitarea creditului; dar rambursarea creditului este posibilă doar prin contractarea unui nou credit de la o altă bancă care va solicita garanții suplimentare; acest cerc vicios, combinat cu imperfecțiunile sistemului juridic, costul și timpul necesar radierii ipotecii, poate fi fatal clientului băncii falimentare;

- pierderea încrederii în viabilitatea și stabilitatea unei bănci generează fenomenul de migrațiune a depozitelor, sistemul bancar, perceput de public ca nesigur, confruntându-se cu o scădere însemnată a resurselor ca urmare a retragerilor de fonduri de către clienți; efectul acestui fenomen constă în scăderea lichidității bancare, ceea ce poate duce la falimentul băncii respective, pe fondul unor dificultăți financiare.

Pornind de la particularitățile activității bancare și efectele deosebit de negative generate de falimentul bancar, se poate spune că industria bancară este unică, iar asigurarea unui sistem bancar sănătos necesită mai multe intervenții cu caracter reglator. Numeroase măsuri au fost inițiate cu scopul de a îmbunătăți stabilitatea sistemului bancar, asigurând pentru bănci o combinație optimă între disciplina oficială și cea de piață. De asemenea, un punct de vedere larg răspândit este acela conform căruia disciplina oficială, implementată prin supraveghere și reglementare, ar trebui direcționată, în ultimă instanță, spre asigurarea stabilității întregului sistem bancar.

Teoretic, falimentul bancar, ca mecanism de ieșire de pe piață, eliberează resurse care se transferă către utilizări mai productive. În realitatea însă, în cadrul economiilor în care falimentul are o natură sistemică, piețele riscă să fie incapabile să absoarbă noi resurse. Rezultatul net este fie că activele își pierd din valoare în procesul de lichidare sau în așteptarea unui cumpărător care să ofere o sumă aproape de valoarea lor nominală, fie că sunt vândute la doar o fracțiune din acea valoare. Astfel, scopul falimentului de maximizare a valorii totale distribuite nu mai poate fi atins în cazul falimentului sistemic.

Analiza falimentului bancar în România

În ceea ce privește sistemul bancar românesc, analiștii considerată acordarea fără discernământ a creditelor bancare drept cauza principală a crizei bancare traversată de România. Datorită unor credite neperformante, ce au depășit de ordinul zecilor de ori capitalurile proprii (în anul 1998 creditele neperformante reprezentau 58,5% din totalul creditelor acordate, volumul lor depășind de două ori și jumătate capitalul băncilor, iar în anul 1999 au ajuns la 253% față de capitalul

bancar), băncile cu probleme au ajuns în situații critice, fără posibilități reale de redresare (Ionescu, 2002).

Problema creditelor neperformante a prezentat o importanță maximă, deoarece valorile lor și a dobânzilor aferente au depășit de câteva ori bugetul de stat al României. Instituțiile bancare cu credite neperformante, atrăgeau bani de la cele sănătoase, cu dobânzi de 300-400%, în condițiile în care dobânda pieței era de 50-60%. Cauzele creditelor neperformante rezidă, mai întâi, într-un climatul economic ostil. În general, când economia intră în recesiune, când inflația este ridicată, aceste probleme se răsfrâng asupra sistemului bancar (Olteanu & Olteanu & Badea, 2003). Băncile nu trăiesc în alt climat, nu dau credite altcuiva decât economiei românești și dacă economia are probleme, ele se reflectă și în portofoliul bancar. Pe de altă parte, multe firme, în special cele de stat, și-au pierdut capacitatea de a produce lichidități, altele nu numai că nu produc lichidități, ci au vânzări neîncasate și atunci cu greu pot să restituie creditele angajate. Amintim aici și căderea continuă a producției, cele mai amenințate ramuri fiind cele de bază în care băncile au fost implicate în procesul de creditare. Alte probleme legate de creditele neperformante sunt corelate cu problemele derivate din impactul întârziat pe care-l are rata ridicată a inflației, ceea ce, în literatura de specialitate, se numește profit iluzoriu. Astfel, profiturile bancare mari înregistrate nu au fost altceva decât profituri din inflație, iar impozitarea lor a determinat o masivă decapitalizare a sistemului bancar (Buletinul lunar al B.N.R. nr.7/2001).

Apoi, băncile românești nu au fost pregătite pentru a dezvolta politici adecvate pentru păstrarea resurselor și plasamentelor specifice perioadelor de tranziție și de criză. Multe au și plecat cu o capitalizare insuficientă, acționarii acestora au avut o forță financiară redusă și când li s-a solicitat majorarea capitalului, nu au putut să facă față. Astfel, problemele din sistemul bancar românesc au fost legate în special de activitatea de creditare, instituțiile bancare acordând credite insuficiente pe de o parte, iar, pe de altă parte, aceste credite erau neperformante.

Evoluția rapidă a sistemului bancar românesc a adus cu sine, în contextul desfășurării evenimentelor economice, sociale și politice, diferite elemente negative, care au afectat imaginea băncilor atât pe plan intern, cât și în relațiile cu sistemele bancare din lume (Drigă, 2007). Trebuie subliniat însă faptul că sistemul bancar este o componentă a economiei naționale, iar caracteristicile acesteia sunt determinante pentru calitatea și nivelul de dezvoltare al sectorului bancar.

Banca Națională a României a considerat că principalele cauze care au dus la acumularea problemelor din sistemul bancar românesc au fost:

- distorsiunile din economia reală;
- întârzierile legate de restructurare și schimbarea regimului întreprinderilor;
- fluctuațiile ratelor dobânzii din cauza repetatelor macrostabilizări;
- fluctuațiile cursului de schimb valutar;
- fluctuațiile prețurilor de consum și întârzierea liberalizării prețurilor.

Toate acestea s-au reflectat în performanțele financiare ale băncilor și în deteriorarea indicatorilor de prudență bancară, în sensul creșterii, pe de o parte, a ponderii veniturilor nerealizate, dobânzi neîncasate, iar pe de altă parte, a influențelor negative din deprecierea și fluctuațiile cursului valutar. Astfel, în intervalul relativ scurt de timp dintre anii 1995-1999, au avut loc o serie de falimente bancare care au umbrat serios sistemul bancar românesc. Seria falimentelor a început, de fapt, în anul 1994, semnalul fiind dat de instituțiile bancare Dacia Felix și Credit Bank, urmate apoi de Columna Bank, Banca Albina, Bankcoop, Bancorex, Banca Internațională a Religiiilor, Banca Populară, Banca Romană de Scont, Banca Turco-Română și Banca de Investiții și Dezvoltare (Drigă, 2007).

Situația falimentelor din sistemul bancar românesc

Tabelul 1

Nr. crt.	Banca	Retragerea autorizației de funcționare	Observații
1.	Credit Bank	18.04.1997	deschiderea procedurii falimentului (09.11.2000)
2.	Banca Albina	13.05.1999	deschiderea procedurii falimentului (25.05.1999)
3.	Bancorex	31.07.1999	fuziunea prin absorbție cu B.C.R. (30.07.1999)
4.	Banca Columna	22.06.2000	deschiderea procedurii falimentului (18.03.2003)
5.	Bankcoop	08.02.2000	deschiderea procedurii falimentului (08.02.2000)
6.	Banca Internațională a Religiiilor	10.07.2000	deschiderea procedurii falimentului (10.07.2000)
7.	Banca Dacia Felix (Eurombank din 17.07.2001, Bank Leumi Romania din 30.08.2006)	20.03.2001-20.06.2001	redresarea și închiderea procedurii judiciare de faliment (14.06.2001)
8.	Banca Romană de Scont	28.02.2002	deschiderea procedurii falimentului (19.04.2002)
9.	Banca de Investiții și Dezvoltare	29.03.2002	încetarea activității prin dizolvare (11.03.2002)
10.	Banca Turco-Română	30.04.2002	deschiderea procedurii falimentului (03.07.2002)

Șocurile politicilor monetare restrictive ale B.N.R., necorelate cu performanțele economiei reale au condus adesea la creșterea dobânzilor la creditele acordate agenților economici, peste limitele programate. Astfel, volumul creditelor neperformante a crescut, în loc să se diminueze. Au fost preluate la datoria publică așa-zisele credite neperformante, adică a împrumuturilor pe care băncile de stat,

precum Bancorex sau Banca Agricolă, le-au acordat, pe criteriile politice, unor firme industriale falimentare sau unor oameni de afaceri care, în urma pierderilor suferite, nu le-au mai putut restitui. Operațiunea de preluare la datoria publică a cuprins astfel echivalentul în lei a 3-4 mld. USD, peste 40% din veniturile unui an bugetar.

Băncii Dacia Felix i-a fost retrasă inițial autorizația de funcționare, în perioada 20.03-20.06.2001, de către B.N.R. în calitate de autoritate supremă de supraveghere bancară, motivată de nerespectarea planului de reorganizare în ceea ce privește onorarea ratelor la creditul acordat de banca centrală (Raportul anual al B.N.R., 2001). Ulterior însă, Tribunalul Cluj a confirmat prin decizie judecătorească planul de reabilitare și de redresare băncii, iar prin Încheierea civilă din 14.06.2001 a Tribunalului Cluj s-a dispus închiderea procedurii judiciare de faliment a debitoarei Banca Dacia Felix, predarea activității de conducere de la lichidator către conducătorii instituției bancare și radierea din registrul comerțului a oricăror mențiuni privind procedura de reorganizare judiciară sau faliment. B.N.R. a procedat la restituirea autorizației de funcționare. Banca Dacia Felix și-a reluat activitatea, funcționând până la 17.07.2001 sub această denumire, după care a fost redenumită în Eurombank. Această stare de lucruri a fost de natură să pună în pericol stabilitatea sistemului bancar românesc, întrucât experiența a arătat că menținerea în stare de funcționare a băncilor insolabile permite acestora să genereze pierderi suplimentare și să afecteze negativ instituțiile bancare concurente sănătoase. Din 30.08.2006 banca funcționează sub denumirea de Bank Leumi Romania.

Prima bancă care a dat faliment a fost *Credit Bank* (Renașterea Creditului Românesc). Fraudele au distrus atât instituția ca atare, cât și încrederea cetățenilor în sistemul bancar în general. Cauzele deteriorării poziției financiare au fost ponderea mare a portofoliului de credite de calitate necorespunzătoare și gradul redus de capitalizare. Credit Bank a fost prima bancă din România pe care B.N.R. a susținut-o, intervenind în anul 1995, dar, o dată cu retragerea sprijinului B.N.R., instituția bancară a început să decadă rapid. Observând deteriorarea continuă a poziției financiare a Credit Bank, ca urmare a nivelului ridicat al datoriilor acesteia față de creditorii, a ponderii mari a portofoliului de credite de calitate necorespunzătoare și a gradului redus de capitalizare a băncii, B.N.R. a retras autorizația de funcționare a Credit Bank prin Hotărârea nr.3/1997 considerând că banca nu mai oferă garanția îndeplinirii obligațiilor față de creditorii săi și nu mai asigură siguranța fondurilor ce i-au fost încredințate, luând act de încălcările grave și repetate ale dispozițiilor legii bancare și ale reglementărilor emise de B.N.R. În anul 2000, prin sentința civilă irevocabilă pronunțată de Tribunalul București, a fost deschisă procedura falimentului băncii Credit Bank.

În ceea ce privește *Banca Columna*, Banca Națională a României a retras autorizația de funcționare a instituției bancare prin Hotărârea nr.4/2000, pe baza constatărilor consemnate în Procesul-verbal înregistrat la Direcția supraveghere din cadrul B.N.R., întocmit în urma desfășurării acțiunii de inspecție la Banca

Columna. Din acest proces-verbal rezultă încălcarea gravă a unor prevederi ale legii bancare, a unor norme de prudență bancară, privind modul inadecvat în care banca a acționat în domeniul creditării, clasificării și constituirii provizioanelor de risc specifice, al limitării creșterii volumului de credite neperformante și dobânzilor neîncasate care au constituit cauzele falimentului acestei bănci. Pe parcursul întregului an 2002 au continuat să se deruleze acțiunile în justiție introduse de creditorii pentru declanșarea falimentului Băncii Columna și respectiv cele referitoare la retragerea de către B.N.R. a licenței acestei bănci. În anul 2003, prin sentința comercială definitivă a Tribunalului București a fost deschisă procedura falimentului Băncii Columna, fiind desemnat ca lichidator Pricewaterhouse Coopers. Deși impactul acestei decizii asupra sistemului bancar a fost practic nul, în condițiile în care banca era neoperațională încă din anul 1998, momentul declanșării falimentului marchează finalizarea acțiunii de asanare a sistemului bancar din România (Raportul anual al B.N.R, 2003). Astfel, începând cu această dată, au fost eliminate din sistem, după mulți ani, toate instituțiile bancare aflate în încetare de plăți sau cu capital negativ.

Pentru *Banca Albina*, problemele au început pe 7 aprilie 1999, când a intrat în regim special de decontare a operațiunilor interbancare ca urmare a existenței unui nivel negativ al patrimoniului net al instituției bancare care demonstra că Banca Albina S.A. se afla, practic, în stare de insolvabilitate. Imediat, deponenții au asaltat banca, aceasta fiind în imposibilitate de a plăti toate sumele cerute (circa 200-300 de miliarde lei). Urmare a situației create, B.N.R. a instituit un regim de supraveghere specială pentru 60 de zile, iar constatările înscrise în procesul-verbal întocmit de organele B.N.R. în urma desfășurării acțiunii de supraveghere, relevau încălcarea gravă a prevederilor legii bancare și a normelor de prudență bancară prin modul inadecvat în care conducerea băncii a acționat în domeniul creditării, clasificării creditelor și constituirii provizioanelor specifice de risc, stabilirii nivelului dobânzilor active și pasive, efectuării plasamentelor și administrării riscurilor generate de acestea, care a determinat un volum important de credite neperformante și dobânzi neîncasate, iar ulterior criza de lichiditate. Astfel, volumul important de credite neperformante și dobânzi neîncasate determinat de administrarea inadecvată a riscurilor, generând criza de lichiditate a constituit cauza deteriorării poziției financiare pentru această bancă care a devenit insolvabilă și lipsită de lichiditate, conducerea acesteia nereușind să elaboreze și să pună în practică un program viabil de surmontare a crizei de lichiditate. Astfel, la 13.05.1999 B.N.R. a retras autorizația de funcționare a Băncii Albina prin Hotărârea nr. 5/1999 și a introdus la Tribunal cererea de declanșare a procedurii de faliment. Pe 25.05.1999, Tribunalul a admis cererea B.N.R. și Banca Albina a fost declarată oficial falimentară, fiind desemnat ca lichidator S.C. Reversie și Valorificare Active S.A.

Dacă în cazul Băncii Albina totul a mers foarte repede, sumele depuse de populație nefiind foarte mari, nu la fel au stat lucrurile în cazul *Bankcoop*, unde depozitele populației erau în valoare de 2000-3000 mld. lei. Procedura de faliment

a fost mult întârziată. Bankcoop a intrat în regim de supraveghere specială pe 26.04.1999, dar cererea de declanșare a procedurii de faliment a fost introdusă la Tribunal abia pe 15.11.1999. Procesul a durat destul de mult, conducerea Bankcoop încercând să întârzie deznodământul, iar hotărârea judecătorească definitivă a fost dată abia pe 8.02.2000 prin care s-a declanșat procedura falimentului instituției bancare, fiind desemnat ca lichidator Pricewaterhouse Coopers și S.C. Reversie și Valorificare Active S.A. Deși situația juridică a creanțelor ce urmau a fi recuperate era deosebit de grea, datorită modului defectuos de creditare instituit de fosta conducere a băncii, totuși, prin efortul celor doi lichidatori, s-a reușit într-o perioadă de circa 36 luni un procent de recuperare netă de 37%.

Având ca obiect principal de activitate susținerea sectorului cooperatist și a întreprinderilor mici și mijlocii, Bankcoop a reprezentat o speranță pentru revitalizarea acestor domenii. Situația financiară precară înregistrată de Bankcoop pe tot parcursul anului 1999, în urma acumulării în anii anteriori de credite neperformante și angajamente extrabilanțiere păgubitoare, a condus inevitabil la intrarea băncii în încetare de plăți, situație ce se putea depăși numai printr-o recapitalizare de dimensiuni substanțiale, apreciată a fi echivalentul a peste 100 milioane dolari SUA (Raportul anual al B.N.R., 2000). Au fost vehiculate, în acest sens, tot felul de nume importante, cum ar fi Credit Suisse First Boston, s-a încercat cu orice preț recăpătarea încrederii deponenților în posibilitățile de redresare a instituției bancare. S-a dovedit însă că investitorii străini ori nu existau, ori nu aveau intenții serioase, ori nu dispuneau de capitalul necesar, astfel încât, în cele din urmă, Bankcoop a ajuns în stare de faliment datorită modului defectuos de derulare a activității de creditare ce a determinat un volum însemnat de credite neperformante.

Cea mai răsunătoare prăbușire bancară din istoria postdecembristă a României este, fără îndoială, cea a *Bancorex*. Banca Mileniului Trei nici măcar nu a mai apucat să treacă în anul 2000. Fosta Bancă Română de Comerț Exterior beneficia de un capital social care îi permitea să fie în topul celor mai mari bănci din România. Având numeroase sucursale în țară și în străinătate, Bancorex avea un personal bine calificat în comerțul exterior și se bucura de încredere pe plan internațional. Situația precară în care s-a găsit Bancorex la începutul anului 1999 a contribuit la adâncirea crizei prin care a trecut sistemul bancar din România. Criza propriu-zisă a Bancorex s-a manifestat la sfârșitul lunii martie 1999 când, pe fondul unor probleme privind lichiditățile apărute atât la această bancă, cât și la Banca Agricolă, Banca Albina și Bankcoop, dobânzile interbancare și cursurile de schimb valutar au înregistrat fluctuații însemnate timp de câteva zile. Cotațiile pe piața interbancară de dobânzi până la 1000% pe an pentru depozite de o zi au reflectat disperarea băncilor cu probleme, dar și un sistem de piață cu curenți de organizare, pe majoritatea piețelor valutare și bursiere din lume existând limite de variație zilnică ale dobânzilor sau cursurilor valutare (Raportul anual al B.N.R., 1999).

Situația Bancorex a ilustrat rezultatul anilor de restructurare firavă, care se regăsește în bilanțurile instituțiilor bancare, iar în ultimă instanță în deficitul bugetar consolidat. Băncile aflate în situații financiare precare făceau eforturi disperate pentru a obține bani, influențând astfel ratele dobânzii. Criza de lichidități prin care treceau le-a făcut să se îndrepte, în condițiile refuzului Băncii Naționale a României de a le credita, către băncile comerciale, de unde obțineau împrumuturi la o dobândă ce depășea posibilitățile de supraviețuire. Aceasta era situația și în cazul Bancorex, instituție bancară care se împrumuta de pe piața interbancară cu dobânzi ce atinseseră un nivel mediu de 265%, potrivit raportului B.N.R. pe anul 1999.

Problemele Bancorex s-au datorat, în principal, creditelor neperformante care au început să crească de la un an la altul, de la 7,9% cât înregistrau în anul 1996 la 37,3% în anul 1997 și la 63,8% în anul 1998, pentru ca la începutul anului 2000 în portofoliul Bancorex creditele neperformante să reprezinte o valoare de 2,3 miliarde USD, adică circa 12,3% din PIB. AVAB a preluat 8.200 de dosare de credite neperformante de la Bancorex la o valoare nominală de peste 27.000 miliarde lei de la un număr de 957 debitori. Plata debitelor s-a făcut de către Ministerul Finanțelor prin emiterea unor titluri de stat.

De fapt, cauzele care au determinat criza financiară cu care s-a confruntat Bancorex au fost mai multe și anume:

- reducerea resurselor valutare disponibile cu dobânda de 6-12 % a silit banca să se refinanțeze în lei la dobânzi de 80-400%, ceea ce a distrus decisiv raportul dintre venituri și cheltuieli;

- lipsa de lichidități valutare corespunzătoare conjugată cu creșterea ponderii creditelor neperformante a atras scăderea rating-ului (de la BBB+ la B+) cu consecința pierderii totale a accesului pe piețele financiar-valutare internaționale;

- creșterea ponderii refinanțării în lei față de cea în valută a transformat banca într-o „șintă” sigură a speculatorilor care au atras resurse de la populație și agenți economici cu 25-80% și le-au plasat Bancorex-ului cu 100-400%;

- în condițiile în care Bancorex a redus volumul operațiilor și și-a „gonit” clienții (deținătorii de lichidități în lei pentru care banca plătea la fel ca celelalte 25-80%) către alte bănci, acestea nu au avut nici o problemă și aproape nici o cheltuială în a mobiliza aceste resurse și a le plasa apoi „șintei” sigure cu 100-400%;

- reducerea resurselor valutare a făcut inoperante strategiile de consolidare a grupului Bancorex (sucursale la Salonic și reprezentanțe la Viena, New York, bănci mixte la Frankfurt, Londra, Paris, Milano și Cairo) și facilitare a accesului pe piețele financiar-valutare.

Astfel, Bancorex, una din cele mai mari bănci comerciale aparținând statelor ex-socialiste, a fost devalizată ca urmare a unui management bancar și politic defectuos, fiindu-i retrasă autorizația de funcționare prin Hotărârea B.N.R. nr.9/1999 ca urmare a hotărârilor adunărilor generale extraordinare ale acționarilor

Bancorex și ai B.C.R. din data de 30 iulie 1999 privind fuziunea prin absorbție a Băncii Române de Comerț Exterior cu Banca Comercială Română.

Conform Declarației Consiliului de Administrație al B.N.R. în legătură cu falimentul B.I.R. din 30 iunie 2002, deteriorarea stării financiare a *Băncii Internaționale a Religiilor* a început încă din 1997, principala cauză fiind portofoliul inadecvat de credite, fapt ce a determinat B.N.R. să adopte măsuri succesive de remediere. Măsurile dispuse de B.N.R. în cursul anului 1999 pentru atenuarea deteriorării situației financiare a băncii nu au fost însoțite de acțiuni corespunzătoare din partea acționarilor și a conducerii băncii, în special în ceea ce privește recuperarea creanțelor, recapitalizarea sau vânzarea acesteia către un acționar cu forță financiară mai mare. Situația financiară precară, semnalată de autoritatea de supraveghere în timpul acțiunilor *on site* încă din anii precedenți și nerecunoscută de bancă prin raportările financiar-contabile, s-a datorat, în principal, acumulării unui volum însemnat de credite neperformante provizionate necorespunzător (Raportul anual al B.N.R., 2000).

Modul inadecvat de administrare a patrimoniului și de gestionare a riscurilor, care a culminat cu o acută criză de lichiditate și, implicit, cu imposibilitatea constituirii rezervei minime obligatorii, a stat la baza deciziei Consiliului de administrație al B.N.R. de a institui supravegherea specială, începând cu 1 februarie 2000. Intrarea băncii în stare de insolvabilitate la începutul lunii martie 2000 și înregistrarea unui patrimoniu net negativ au determinat instituirea unui regim special de decontare și, ulterior, retragerea calității de bancă participantă pe piața bursieră, extrabursieră și a titlurilor de stat. Conform Declarației C.A. al B.N.R., în anii 1999-2000 B.I.R. a realizat nenumărate încălcări ale legii bancare, nesocotiri ale normelor de prudență bancară, patrimoniul său net având o involuție evidentă, de la minus 78,4 miliarde lei la sfârșitul lui aprilie 2000, la minus 205,8 miliarde lei la sfârșitul lui mai 2000. La toate acestea se adaugă înregistrarea unui rezultat financiar nefavorabil care, la 31 mai 2000, a fost concretizat în înregistrarea unei pierderi cumulate de 493,5 miliarde lei. Conform Declarația Consiliului de Administrație al B.N.R., falimentul B.I.R. a fost cauzat de incapacitatea conducerii de a finaliza măsurile necesare depășirii crizei de lichiditate prin recuperarea creditelor restante și atragerea unor surse suplimentare de capital.

Decizia B.N.R. de a cere instanței falimentul B.I.R. a fost luată după epuizarea șanselor de îmbunătățire a stării financiare a băncii, inclusiv răgazul acordat pentru a face patru încercări de majorare a capitalului, fără însă ca vreuna să reușească, fapt ce dovedește lipsa de încredere a propriilor acționari și a potențialilor investitori în capacitatea instituției bancare de a se redresa. Pentru rezolvarea crizei de lichiditate, B.I.R. a încercat de mai multe ori să atragă diferite surse în vederea majorării capitalului social. Succesiv, începând din toamna anului 1999, conducerea băncii a propus majorarea capitalului cu 200 mld. lei de către acționarii existenți, cumpărarea băncii de către Banca Populară Română, apoi de către Grupul Financiar Jaquila. După ce instituise regimul de supraveghere specială

la B.I.R., intrată începând cu 8 mai 2000 în incapacitate de plată, B.N.R. a fost de acord cu o perioadă de grație, până pe 26 iunie 2000, pentru ca Grupul Financiar Jaquila să depună banii necesari salvării (20 mil. dolari). Întrucât nici acționarii băncii nu au sprijinit banca prin majorarea capitalului și nici potențialii investitori contactați nu au manifestat un interes real pentru achiziționarea și recapitalizarea acesteia, Banca Națională a României a depus în justiție, la data de 29 iunie 2000, cererea de începere a procedurii falimentului Băncii Internaționale a Religiilor, admisă de Tribunalul București - Secția Comercială, iar prin sentința nr. 4461/10.07.2000 s-a dispus începerea procedurii falimentului Băncii Internaționale a Religiilor, fiind desemnat ca lichidator S.C. Reversie și Valorificare Active S.A. Fondul de Garantare a cheltuit 2.000 mld. lei pentru a plăti pagubele produse de B.I.R. depunătorilor din rândul populației.

Nici nu reușise Fondul de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar să înceapă plățile către deponenții B.I.R., că a venit rândul *Băncii Turco-Române* să intre în stare de faliment. Problemele au apărut în aprilie-mai 2001, iar injecția de capital a acționarului majoritar turc nu a salvat banca (Raportul anual al B.N.R., 2001). La 31 mai 2001, după ce înregistrase în anul 2000 o pierdere netă de 33,5 mil. dolari, aceasta avea un bilanț total de 32 mil. dolari. Datoria pe care banca o avea la momentul respectiv era însă de 40,6 mil. dolari, din care 30 mil. dolari reprezentau depozite. Dintre depozite, 7 mil. dolari reprezentau datoriile către alte instituții bancare, iar restul se împărțea în proporții egale între persoanele fizice și juridice. Ca urmare a deteriorării continue a situației financiare și prudențiale a Băncii Turco-Române, depășirea limitei maxime admise în cazul expunerilor mari și a împrumuturilor nete acordate persoanelor aflate în relații speciale cu banca, concretizate în înregistrarea de fonduri proprii negative, astfel încât indicatorii de prudență bancară determinați în funcție de acestea (expuneri valutare, solvabilitate) aveau valori negative și ca urmare a constatărilor înscrise în procesul-verbal înregistrat la B.N.R.

Direcția supraveghere din 8 ianuarie 2001, din care rezultau abateri grave de la disciplina bancară, constând în depășirea limitei maxime admise în cazul expunerilor mari și a împrumuturilor nete acordate persoanelor aflate în relații speciale cu banca, Banca Națională a României a retras autorizația de funcționare a Băncii Turco-Române prin Hotărârea B.N.R. nr. 37/2002. În același an, prin sentința civilă irevocabilă a Tribunalului București, a fost admisă cererea B.N.R. privind declanșarea falimentului instituției bancare și a fost desemnat drept lichidator Fondul de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar (Raportul anual al B.N.R., 2002).

Abaterile deosebit de grave de la disciplina bancară și nerespectarea principiilor de prudențialitate în administrarea fondurilor și a surselor atrase și împrumutate, constatate pe parcursul controalelor efectuate în anul 2001 la *Banca Română de Scont*, au condus la dispunerea unor sancțiuni și stabilirea unor măsuri speciale de către conducerea B.N.R. Identificarea, în timpul acțiunii de inspecție din luna decembrie 2001, a unor operațiuni efectuate pe scară largă fără documente

contabile întocmite legal, a impus instituirea administrării speciale (începând cu 03.01.2002) și retragerea calității de conducător președintelui băncii, iar ulterior retragerea autorizației de funcționare a acesteia (Hotărârea B.N.R. nr. 21/2002). La data de 16.04.2002 instanța a admis cererea B.N.R. și a dispus începerea procedurii falimentului.

În ceea ce privește *Banca de Investiții și Dezvoltare*, B.N.R. a identificat un număr de operațiuni suspecte care au fost aduse la cunoștință organelor în drept pentru continuarea cercetărilor. De asemenea, încă din septembrie 2000, B.N.R. a semnalat Parchetului suspiciunile sale privind aportul de capital al acționarului majoritar. Întrucât conducerea instituției a efectuat o serie de tranzacții care au condus la deteriorarea rapidă și semnificativă a situației financiare a instituției bancare, în vederea protejării intereselor deponenților, B.N.R. a limitat operațiunile băncii și a retras autorizația de funcționare a băncii prin Hotărârea nr. 28/2002. În data de 07.03.2002, acționarii Băncii de Investiții și Dezvoltare au decis dizolvarea (lichidarea) voluntară a acesteia în temeiul Legii nr. 31/1990 privind societățile comerciale, fiind desemnat ca lichidator S.C. Reconversie și Valorificare Active S.A. Astfel, a fost adoptată Hotărârea nr. 5/11.03.2002 a Adunării generale extraordinare a acționarilor privind încetarea activității băncii prin dizolvare, adoptată ca urmare a deteriorării continue a imaginii și credibilității acționarului majoritar al instituției bancare, conducând la imposibilitatea B.I.D. de atragere a unei clientele viabile care să permită acesteia desfășurarea unei activități profitabile. Dizolvarea Băncii de Investiții și Dezvoltare a reprezentat prima lichidare voluntară a unei bănci din sistemul bancar românesc.

Concluzii

Atunci când, sub efectul unor evoluții macroeconomice sau microeconomice defavorabile, o bancă înregistrează o deteriorare puternică a capitalului său, este necesar să fie luate rapid măsuri corective. În cazul unui deficit de capital, autoritățile bancare încearcă mai întâi să găsească modalități de întărire a bazei de capital a băncii pentru a evita lichidarea acesteia. În absența recapitalizării întreprinse de acționari, succesul acestor încercări depinde, printre altele, de mărimea deficitului de capital și de posibilitatea determinării corecte a acestuia.

Modul de soluționare a falimentului bancar a condus la două opțiuni și anume: lichidarea totală a băncii falimentare și asistența bancară deschisă care promovează continuitatea. Majoritatea specialiștilor susțin că închiderea băncilor insolabile este singura soluție viabilă, aducând o serie de argumente. În opinia acestora, opțiunea pentru lichidare are în vedere și faptul că, de regulă, o instituție bancară care și-a pierdut capitalul în întregime sau mare parte din acesta, operează în condițiile unei structuri de stimulente mult diferite de cea aplicabilă băncilor sănătoase, putând amenința starea financiară a întregului sistem bancar.

Din anul 1999 a început procesul de asanare a sistemului bancar românesc care presupune eliminarea băncilor cu probleme, fie prin introducerea lor în procedură de faliment, fie prin restructurarea și reintroducerea în sistem în momentul în care ele răspund indicatorilor prudențiali. Operațiunea de curățare a sistemului bancar românesc s-a făcut cu costuri substanțiale, suportate de stat, de instituțiile bancare salvate și acționarii acestora.

Se poate aprecia că anul 2003 a marcat finalizarea procesului de asanare și restructurare a siste

mului bancar românesc. Operațiunea de rezolvare a situației băncilor problemă s-a soldat cu eliminarea din sectorul bancar a entităților neviabile, ceea ce a permis reluarea rolului de intermediere al sistemului, prin reînceperea procesului de creditare către proiectele profitabile și nu pe baza unei selecții adverse, creșterea siguranței deponenților, realizarea unui mediu echitabil și sănătos pentru desfășurarea activității bancare.

References

- Acharya, V. (2001). A Theory of Systemic Risk and Design of Prudential Bank Regulation. *Centre for Economic Policy Research*. Retrieved from: <http://ideas.repec.org/p/cpr/ceprdp/7164.html>
- Berea, A.O., & Berea, O.A. (1999). *Orientări în activitatea bancară contemporană*. Editura Expert, București
- Buletinul lunar al B.N.R. nr.7/2001. Retrieved from: http://www.bnro.ro/files/d/Pubs_ro/Lunare/2001bl/2001bl07t.pdf
- Chari, V.V. & Christiano, L.J. & Kehoe, P.J. (2008). *Facts and Myths about the Financial Crisis of 2008*, Working Paper, Federal Reserve Bank of Minneapolis
- Ciocoiu, N. C., & Neicu, D. (2007). "Education and Professional Training in the Field of Risk Management". *Economia. Management*, 10(2), pp 12-26
- Declarația Consiliului de Administrație al B.N.R. în legătură cu falimentul B.I.R., București, 30 iunie 2002
- Drigă, I. (2007). *Analiza și managementul riscurilor în activitatea bancară*. Editura Universitas, Petroșani
- Elsinger, H., & Lehar, A., & Summer, M. (2003). *Risk Assessment for Banking Systems*. EFA 2003 Annual Conference Paper No.437, Retrieved from: <http://ssrn.com/abstract=423985>
- Hart, O. (2000). *Different Approaches to Bankruptcy*. Harvard Institute of Economic Research Paper No.1903, Retrieved from: <http://ssrn.com/abstract=241066>
- Hoggarth, G., & Reidhill, J., & Sinclair, P. (2004). *On the Resolution of Banking Crises: Theory and Evidence*. Bank of England Working Paper No.229, Retrieved from: <http://ideas.repec.org/p/boe/boewp/229.html>
- Hotărârea BNR nr.3/18.04.1997 privind retragerea autorizației Societății Bancare „Renașterea Creditului Românesc” - Credit Bank-S.A., M.Of. nr.72/22.04.1997

- Hotărârea BNR nr.5/13.05.1999 privind retragerea autorizației de funcționare și introducerea cererii de declanșare a procedurii falimentului Băncii Comerciale "Albina"-S.A., M.Of. nr.215/17.05.1999
- Hotărârea BNR nr.9/31.07.1999 privind retragerea autorizației de funcționare a Băncii Române de Comerț Exterior - Bancorex S.A., M.Of. nr. 369/2.08.1999
- Hotărârea B.N.R. nr.21/2002 privind retragerea autorizației de funcționare a Băncii Române de Scont - S.A., M.Of. nr. 169/11.03.2002
- Hotărârea BNR nr.37/30.04.2002 privind retragerea autorizației de funcționare și declanșarea procedurii falimentului Băncii Turco-Române, M.Of. nr. 321/15.05.2002
- Ionescu, L. (2002). *Evoluția sistemului bancar românesc în perspectiva aderării la UE*. Studiu elaborat în cadrul Programului ESEN
- Laeven, L. (2004). *Banking Risks around the World*. World Bank Policy Research Working Paper No. 2473. Retrieved from: <http://ssrn.com/abstract=632543>
- O.G. nr.10/2004 privind procedura reorganizării judiciare și a falimentului instituțiilor de credit, aprobată, completată și modificată prin Legea nr.278/2004 (M.Of. nr.84/30.01.2004, respectiv nr.579/30.06.2004)
- O.U.G. nr.39/29.07.1999 privind finalizarea procesului de restructurare a Bancorex S.A. și fuziunea prin absorbire a acestei bănci cu BCR - S.A., M.Of. nr.363/30.07.1999
- Olteanu, A., & Olteanu, F., & Badea, L. (2003). *Management bancar. Caracteristici, strategii, studii de caz*. Editura Dareco, București
- Raportul anual al B.N.R., 1999-2003
- Schröder, M., & Schüler, M. (2003). *The Systemic Risk Potential in European Banking*. Centre for European Economic Research, Mannheim. Retrieved from: <http://ideas.repec.org/p/zbw/zewdip/956.html>
- Schüler, M. (2003). *How Do Banking Supervisors Deal with Europe-wide Systemic Risk?* Centre for European Economic Research, Mannheim. Retrieved from: <http://ideas.repec.org/p/zbw/zewdip/899.html>
- Schüler, M. (2002). "The Threat of Systemic Risk in European Banking". *Quarterly Journal of Business and Economics*, Issue 6/22/. Retrieved from: <http://www.allbusiness.com/finance/insurance-risk-management/428352-1.html>